

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 63/02-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. októbra 2002 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Bárányu prerokoval sťažnosť Mgr. B. L., bytom B., zastúpenej advokátom JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného ustanovením čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 244/91 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Mgr. B. L. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky Okresným súdom Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 244/91 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 244/91 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. Mgr. B. L. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava II p o v i n n ý vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia Mgr. B. L. v sume 7 500 Sk (slovom sedemtisícpäťsto slovenských korún) advokátovi JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K.

5. Okresný súd Bratislava II je p o v i n n ý uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia vo výške 7 500 Sk (slovom sedemtisícpäťsto slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

6. Sťažnosti Mgr. B. L. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. marca 2002 doručená sťažnosť Mgr. B. L., bytom B. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci porušenia základného práva garantovaného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 244/91, ktorou sa domáhala poskytnutia ochrany osobnosti.

Uznesením č. k. III. ÚS 63/02-14 zo 16. mája 2002 ústavný súd ustanovil sťažovateľke na jej zastupovanie v konaní pred ústavným súdom po predchádzajúcom splnení zákonných podmienok advokáta JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K.

Sťažovateľka v sťažnosti uviedla, že so svojou vtedy maloletou dcérou podala okresnému súdu 12. novembra 1991 žalobu, ktorou sa domáhala ochrany osobnosti podľa ustanovenia § 13 Občianskeho zákonníka. Návrh bol prijatý a vec bola vedená na tomto súde pod sp. zn. 13 C 244/91. Okresný súd od počiatku nekonal podľa zákona, dopúšťal sa prietáhov a spor trval do podania návrhu na ústavný súd. Sťažovateľka vo veci podala niekoľkokrát sťažnosť na prietahy, na ktoré jej ani nebolo odpovedané. Až po zásahu Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) jej predseda okresného súdu po polroku oznámil, že „Vaše sťažnosti sú dôvodné, za čo sa Vám ospravedlňujem“.

Po ustanovení právneho zástupcu sťažovateľky bola jej sťažnosť doplnená podaním zo 6. júna 2002, v ktorom žiadala, aby ústavný súd rozhodol nálezom, že:

„Základné právo sťažovateľky Mgr. B. L. na prerokovanie a rozhodnutie vo veci bez zbytočných prietáhov upravené v článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 13 C 244/91 bolo porušené.

Prikazuje sa, aby Okresný súd Bratislava II vo veci vedenej pod sp. zn. 13 C 244/91 konal.

Súd priznáva sťažovateľke podľa článku 127 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky finančné zadosťučinenie vo výške 100 000,- Sk.

Súd priznáva odmenu a náhradu hotových výdavkov právnomu zástupcovi sťažovateľky JUDr. J. M., advokátovi, Advokátska kancelária K. vo výške 7500,- Sk.“

Ústavný súd je viazaný návrhom sťažovateľky, ktorá žiadala preskúmať len prietahy v konaní na okresnom súde, a nezaoberal sa teda otázkou, či zbytočné prietahy sa vyskytli aj v konaní odvolacieho súdu.

Na základe výzvy ústavného súdu sa listom zo 17. septembra 2002 k veci vyjadril JUDr. R. F. poverený výkonom funkcie predsedu okresného súdu, ktorý uviedol, že s poľutovaním musí konštatovať, že sťažnosť navrhovateľky je dôvodná,

pretože vo veci zistil prieťahy v konaní. Zároveň uviedol, že netrvá na ústnom pojednávaní.

Zástupca navrhovateľky taktiež súhlasil s upustením od ústneho prejednávania veci.

II.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (II. ÚS 26/95).

Ústavný súd v predchádzajúcich konaniach opakovane vyslovil právny názor, podľa ktorého v konaní o každom návrhu pred ústavným súdom, v ktorom navrhovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu (inú právnu) ochranu, ako aj práva na spravodlivý proces z toho dôvodu, že všeobecný súd nekonal spôsobom ustanoveným v zákone, je nevyhnutné, aby boli najprv vyčerpané všetky právne prostriedky ich ochrany, ktoré sú navrhovateľovi dostupné (I. ÚS 1/97, I. ÚS 49/98).

Sťažovateľka spolu so svojou dcérou podala 12. novembra 1991 okresnému súdu návrh na ochranu osobnosti podľa ustanovenia § 13 Občianskeho zákonníka. Vec je doposiaľ neskončená a vedená na okresnom súde pod sp. zn. 13 C 244/91.

Sťažovateľka viackrát urgovala plynulosť konania okresného súdu, a to po prvýkrát 20. decembra 1995, opakovane 23. júla 1997.

Dňa 14. marca 2001 predseda okresného súdu sťažovateľke oznámil, že „Vaša sťažnosť je dôvodná, za čo sa Vám ospravedlňujem“ a že vec prideliť 14. marca 2001 inej sudkyne z dôvodu nástupu pôvodnej sudkyne na materskú dovolenku.

Konanie o veci sa začalo dorúčením návrhu 12. novembra 1991 na okresný súd. Ústavný súd je povinný prihliadnúť na celú dĺžku konania, i keď v minulosti zaujal stanovisko vo veciach, ktoré začali pred účinnosťou zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), že chráni ústavnosť spôsobom, ktorý upravuje ústava a zákon o ústavnom súde. Tento zákon nadobudol účinnosť 15. februára 1993. Neobsahuje ustanovenia o spätnej účinnosti, preto ústavný súd nemá oprávnenie konať a rozhodovať o porušení práv fyzickej osoby, ku ktorému došlo pred 15. februárom 1993 (I. ÚS 49/93).

Účelom priznania práva podať sťažnosť na prietahy v konaní je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (II. ÚS 26/95).

Sťažovateľka využila právny prostriedok, obrátila sa na okresný súd, podala sťažnosť na zbytočné prietahy, ako jej to umožňuje § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov. Aj napriek tomu nedošlo k odstráneniu protiústavného stavu a k nastoleniu právnej istoty vo veci.

Ústavný súd vo svojej ustálenej judikatúre uviedol, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého

prípade, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníkov a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98 a iné).

Pokiaľ ide o kritérium „zložitosti veci“ ústavný súd berie do úvahy, že ide o vec náročnú na dokazovanie spojenú s cudzím prvkom, kde sa koná aj cez dožiadané orgány v Bavorsku.

Pri kritériu „správanie“ sťažovateľky v skúmanej veci ústavný súd zistil, že opakovane namietla zaujatosť sudcov samostatne alebo celého súdu, čo predlžovalo konanie, ale takýto jej postup vyplýval najmä z nespokojnosti v konaní, resp. nekonaní okresného súdu.

V tejto časti je potrebné opäť zdôrazniť, že sťažovateľka opätovne žiadala predsedu okresného súdu o vykonanie opatrenia, čo sa skončilo vyslovením ospravedlnenia a uznaním vzniknutého stavu.

Pokiaľ ide o tretie kritérium, a to „postup“ okresného súdu, je potrebné uviesť najmä to, že vec ani po takmer 11 rokoch od podania návrhu nie je ešte právoplatne rozhodnutá, a keďže ide o ochranu osobnosti, plynutím času sa efekt takéhoto rozhodnutia stráca absolútne. V prvých rokoch okresný súd konal, aj keď efektívnosť a účelnosť niektorých úkonov možno ťažko posúdiť.

V roku 1997 okresný súd nekonal od 20. februára do 5. septembra. Po vylúčení zákonnej sudkyne (uznesenie krajského súdu č. k. 19 Nc 16/90-220) 30. decembra 1999 (doručené 8. februára 2000) až do predloženia spisu ústavnému súdu 3. júna 2002 vo veci nebol vykonaný žiadny úkon. Teda obdobia nečinnosti presahujú 3 roky, keď sa nekonali žiadne úkony.

Ústavný súd teda zistil, že nekonaním okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na konanie bez prietahov garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Sťažovateľka sa v návrhu domáhala, aby ústavný súd vyslovil voči okresnému súdu povinnosť konať.

Ústavný súd prikázal okresnému súdu, ktorý porušil základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 13 C 244/91 konal bez prietáhov. Jedine aktívny postup v tejto veci môže ukončiť takmer 11-ročný stav právnej neistoty sťažovateľky. Len týmto spôsobom možno dosiahnuť účel ústavou garantovaného základného práva.

Sťažovateľka požadovala finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk. V návrhu túto skutočnosť zdôvodnila tak, že napriek snahe jej okresný súd neposkytol ochranu a zotráva v stave právnej neistoty už 11 rokov. Okresný súd vo veci mohol rozhodnúť už do roku 1993 a od tohto roku žiada za každý rok nečinnosti 10 000 Sk.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 4 citovaného zákona má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Ústavný súd vyhovel návrhu sťažovateľky a vyslovil porušenie jej základného práva a prikázal súdu, ktorý jej práva porušil, vo veci konať bez zbytočných prietáhov. Súčasťou rozhodnutia ústavného súdu je i priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 40 000 Sk ako náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Výšku zadosťučinenia stanovil ústavný súd najmä s ohľadom na zistené obdobia nečinnosti okresného súdu a na nemožnosť v plnom rozsahu odstrániť a napraviť prietahy a stav právnej neistoty z nich vyplývajúci, pričom vychádzal z danej veci. Vo zvyšnej časti ústavný súd návrhu nevyhovel.

Zástupca sťažovateľky žiadal ústavný súd o priznanie trov právneho zastúpenia podľa ustanovenia § 13 ods. 1 a 7 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“) vo výške 7 500 Sk. Požadované trovy i zdôvodnil.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných zástupcom sťažovateľky vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konaní uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Keďže ústavný súd po splnení podmienok ustanovil sťažovateľke právneho zástupcu na jej zastupovanie v konaní pred ústavným súdom, uložil Kancelárii ústavného súdu uhradiť ustanovenému obhajcovi čiastku 7 500 Sk požadovanú za dva úkony právneho zastúpenia. Zároveň uložil okresnému súdu uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia na účet ústavného súdu do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Podľa ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. za dva úkony prináležala právnenmu zástupcovi čiastka 8 540 Sk, ústavný súd je však v zmysle § 20

ods. 3 zákona o ústavnom súde viazaný návrhom, a preto priznal výšku trov v požadovanej čiastke.

Sťažovateľka bola sčasti vo veci úspešná, a preto je potrebné rozhodnúť o uhradení trov konania okresným súdom.

Podľa ustanovenia § 31a zákona o ústavnom súde sa na konanie pred ústavným súdom použijú primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku alebo Trestného poriadku.

Podľa ustanovenia § 148 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku štát má podľa výsledkov konania proti účastníkom právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u nich nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov.

Ústavný súd ustanovil sťažovateľke advokáta, a preto musel uhradiť preddavok trov právneho zastúpenia.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. októbra 2002